

УДК 336.1

А. М. Іванова,
аспірант кафедри податків та фіскальної політики,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ДІЄВІСТЬ ІНСТРУМЕНТІВ ФІСКАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЗБАЛАНСУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

A. Ivanova,
Post-graduate student of department taxes and fiscal policy, Ternopil National Economic University, Ternopil

EFFICIENCY OF INSTRUMENTS OF FISCAL CONSOLIDATION IN THE CONTEXT
OF BALANCING PUBLIC FINANCE IN UKRAINE

Досліджено дієвість податково-бюджетних інструментів фіскальної консолідації в процесі збалансування публічних фінансів. Виявлено фактори, які зумовлюють розбалансованість публічних фінансів, а саме: суттєве перевищення видатків державного бюджету над доходами, зростання ролі запозичень у структурі доходів бюджету, низький рівень фінансової достатності позабюджетних фондів, високий рівень трансфертної залежності місцевих бюджетів від державного бюджету. Визначено рівень бюджетної безпеки, що дозволяє зробити висновки про високий рівень розбалансованості публічних фінансів в Україні.

The effectiveness of tax and budget instruments of fiscal consolidation in the process of balancing public finances is investigated. The factors that cause imbalances in public finances are revealed, in particular considerable excess of government expenditures over budget revenues, growing role of borrowings in the structure of budget revenues, low level of financial sufficiency of extra-budgetary funds, high level of dependence of local budgets on transfers from the state budget. The level of budget safety is determined that allows us to conclude that the level of imbalances in public finances is high in Ukraine.

Ключові слова: фіскальна консолідація, збалансування бюджету, бюджетний дефіцит, доходи бюджету, видатки бюджету, бюджетна безпека.

Key words: fiscal consolidation, fiscal balance, budget deficit, budget revenues, budget expenditures, budget security.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Протягом останніх років спостерігається загострення фіскальних дисбалансів, які супроводжуються зростанням дефіциту бюджету та державного боргу до рівня, що загрожує економічній безпеці держави. Проблема стабілізації та скорочення бюджетного дефіциту зумовила потребу у реалізації фіскальної консолідації як політики, яка спрямована на оптимізацію бюджетного дефіциту та зменшення рівня державного боргу.

Питання фіскальної консолідації особливо актуальні для української економіки, якій притаманні високий рівень корупції (за показником Corruption Perceptions Index 2016 Україна посідає 131 місце серед 176 країн), який є основою непрозорого витрачання

фінансових ресурсів держави, у тому числі позичкових коштів. Відтак, прозора політика збалансування публічних фінансів дозволить зменшити рівень корупції в державі та забезпечити економічне зростання, а ефективне використання інструментів фіскальної консолідації сприятиме оптимізації дефіциту бюджету та зменшенню боргового навантаження на економіку. З огляду на зазначене, актуальною є необхідність дослідження інструментів фіскальної консолідації, які використовувалися в Україні з метою збалансування публічних фінансів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам збалансування публічних фінансів присвячено праці зарубіжних представників провідних наукових шкіл та українських науковців, серед яких

Таблиця 1. Динаміка Державного бюджету України за 2011—2016 рр., млрд грн.

Показник	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи	314,6	346,1	339,2	357,1	534,7	616,3
Видатки	333,5	395,7	403,5	430,2	576,9	684,7
Кредитування	4,7	0	0,5	4,9	2,9	1,8
Дефіцит	-23,5	-53,4	-64,7	-78,1	-45,2	-70,1
Темп зміни доходів у % до попереднього року	-	10,0	-2,0	5,3	49,7	15,3
Темп зміни видатків у % до попереднього року	-	18,7	2,0	6,6	34,1	18,7

Джерело: складено автором за даними [11].

Ш. Бланкарт [1], Дж. Б'юкенен [2], Р. Масгрейв та П. Масгрейв [3], Дж. Стігліц [4], Ю. Іванов, А. Крисоватий [5], В. Кудряшов [6] та інші.

Серед науковців, які досліджували проблему збалансування публічних фінансів за допомогою інструментів фіскальної консолідації варто відзначити праці таких науковців як: С. Барріоз, С. Лангедок, Л. Пенч [7], Р. Прайс [8], Дж. Сакс [9] та інші.

Відаючи належне науковим працям вітчизняних та зарубіжних вчених варто зазначити, що існує потреба в подальших дослідженнях сучасних підходів до проблеми збалансування публічних фінансів, зокрема через застосування інструментів фіскальної консолідації.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження результативності та ефективності застосування інструментів фіскальної консолідації в Україні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відповідно до Бюджетного кодексу України, одним із принципів побудови бюджетної системи є принцип збалансованості, який передбачає, що повноваження на здійснення витрат бюджету мають відповідати обсягу надходжень бюджету на відповідний бюджетний період [10]. Тобто бюджет повинен бути збалансованим.

Сучасна фіскальна наука виділяє три основні концепції збалансування бюджету:

1. щорічне збалансування;
2. циклічне збалансування;
3. збалансування на основі функціонування фінансів.

Враховуючи глобалізаційні процеси, які відбуваються сьогодні у світі, погоджуємося із професором А. Крисоватим, який виділяє додатково ще дві концепції, а саме: концепцію компенсаційного бюджету та фіскальну консолідацію [5, с. 17]. Особливу увагу, на нашу думку, заслуговує концепція фіскальної консолідації, яка досить успішно застосовується у країнах з розвинутою економікою. Зауважимо, що під фіскальною консолідацією розуміється діяльність уряду, яка спрямована на оптимізацію бюджетного дефіциту та зменшення рівня державного боргу. При цьому, варто виділити основні інструменти фіскальної консолідації, а саме:

— податково-бюджетні — передбачають регулювання доходами та видатками бюджету, оскільки зменшення рівня дефіциту, без застосування бюджетних запозичень, можливе шляхом скорочення видатків бюджету та / або збільшення його дохідної частини;

— монетарні — передбачають покриття бюджетного дефіциту за рахунок девальвації національної гро-

шової одиниці та / або зміну розміру облікової ставки, переважно, у бік зниження, з метою стимулювання інвестиційної активності приватного сектору економіки;

— боргові — передбачають часткове зменшення суми основного боргу або перенесення виплат по ньому на майбутній період.

Ефективне використання цих інструментів дозволить оптимізувати дефіцит бюджету та зменшити боргове навантаження на економіку.

Основною причиною виникнення бюджетного дефіциту є перевищення видатків над доходами (табл. 1).

Як бачимо із таблиці 1, доходи та видатки Державного бюджету характеризуються зростаючою тенденцією. При цьому, видатки у 2011—2014 рр. зростають у більшій мірі, ніж доходи, що спричинює зростання бюджетного дефіциту, найбільші показники якого були у 2013 та 2014 рр. У 2015 р. спостерігається скорочення бюджетного дефіциту, зумовлене перевищенням темпів зростання доходів над видатками Державного бюджету, якого вдалося досягти за допомогою податково-бюджетних інструментів фіскальної консолідації, що передбачало зміну структури доходів та видатків Державного бюджету. Проте "політичні ротації" у 2016 р. та внесення змін до фіскальної політики зумовили відновлення зростання бюджетного дефіциту.

Як бачимо із таблиці 2, початок фіскальної консолідації в Україні, який на нашу думку, припадає на 2015 р., характеризується зменшенням ролі податкових надходжень до Державного бюджету, проте, вже у 2016 р., у зв'язку зі змінами податкового законодавства, спостерігається їх зростання. При цьому основним джерелом доходів стають непрямі податки, зокрема податок на додану вартість, частка якого з 2011 по 2016 рр. становила близько 40%, за виключенням 2015 р., коли частка ПДВ скоротилася до 33,4%, що пов'язано зі змінами у структурі зарахувань податкових платежів, оскільки податок на доходи фізичних осіб частково віднесли до Державного бюджету. При цьому зростає і частка надходжень від акцизного податку до 11,8% у 2015 р. та 14,6% у 2016 р., що пов'язано зі зростанням ставок акцизного податку та розширенням об'єкта оподаткування у 2015 р., оскільки до групи підакцизної продукція була включена електрична енергія з одночасним скасуванням збору у формі цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію. У 2015 р. зростають і надходження від мита, що зумовлено, переважно, девальвацією національної грошової одиниці, проте у 2016 р. спостерігаємо зменшення частки надходжень від даного податку. Разом з тим спостерігається зменшення ролі податку на прибуток підприємств із 17,4% у 2011 р. до 6,5% у 2015 р., що пов'язано із погіршенням фінансового становища приватних підпри-

Таблиця 2. Структура дохідної та видаткової частини Державного бюджету України за 2011–2016 рр., млрд грн.

Показник	Роки					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Доходи Державного бюджету						
Податкові надходження, з них:	83,2	79,4	77,5	78,5	76,6	81,8
податок на доходи фізичних осіб	2,0	2,0	2,2	3,5	8,4	9,7
податок на прибуток підприємств	17,4	16,0	16,0	11,2	6,5	8,8
плата за користування природними ресурсами	7,3	5,8	5,8	7,0	8,8	7,2
податок на додану вартість	41,3	40,1	37,8	38,9	33,4	38,2
акцизний податок	10,5	10,7	10,4	12,6	11,8	14,6
мито	3,7	3,8	3,9	3,5	7,5	3,3
інші податки і збори	0,9	0,9	1,3	1,7	0,1	0
Неподаткові надходження	15,6	19,7	21,5	19,1	22,4	16,8
Доходи від операцій з капіталом	0,2	0,4	0,1	0,2	0,03	0,03
Кошти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	0,2	0,1	0,5	1,5	0,3	0,7
Цільові фонди	0,1	0,1	0,1	0,05	0,03	0,05
Офіційні трансферти	0,9	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7
Видатки Державного бюджету						
Загальнодержавні функції	12,0	11,1	12,4	15,3	17,9	17,2
Оборона	4,0	3,7	3,7	6,4	9,0	8,7
Громадський порядок, безпека та судова влада	9,7	9,2	9,7	10,4	9,5	10,5
Економічна діяльність	13,4	12,5	10,2	8,0	6,4	4,6
Охорона навколишнього природного середовища	0,9	1,0	1,1	0,6	0,7	0,7
Житлово-комунальне господарство	0,1	0,1	0,001	0,001	0,001	0,002
Охорона здоров'я	3,1	2,9	3,2	2,5	2,0	1,8
Духовний та фізичний розвиток	1,1	1,4	1,3	1,1	1,1	0,0
Освіта	8,2	7,6	7,7	6,7	5,2	0,001
Соціальний захист та соціальне забезпечення	19,1	19,0	21,9	18,7	19,0	22,8
У т. ч. Пенсійний фонд	17,5	16,3	20,6	17,6	16,4	20,8
Міжбюджетні трансферти	28,5	31,5	28,7	30,4	30,2	28,5

Джерело: складено автором за даними [11].

емств усіх секторів економіки, однак у 2016 р. ситуація дещо покращилася і частка податку на прибуток підприємств зросла до 8,8%.

Аналізуючи видаткову частину Державного бюджету, спостерігаємо значне фінансування соціальної сфери та загальнодержавних функцій, які характеризуються зростаючою тенденцією. Зокрема у структурі соціального захисту провідну роль відіграє фінансування Пенсійного фонду України, яке у 2016 р. значно зросло, що пов'язано безпосередньо із знижен-

ням ставки єдиного соціального внеску. Відтак, виникає необхідність у проведенні реформування пенсійного забезпечення населення, оскільки існуюча система не дозволяє забезпечити збалансування публічних фінансів інструментами фіскальної консолідації. Разом із цим, у 2015–2016 рр. зростають обсяги фінансування оборони та громадського порядку, що пов'язано із складною ситуацією на Сході України. З іншого боку, спостерігається зменшення фінансування економічної діяльності, яке є рушійною силою по-

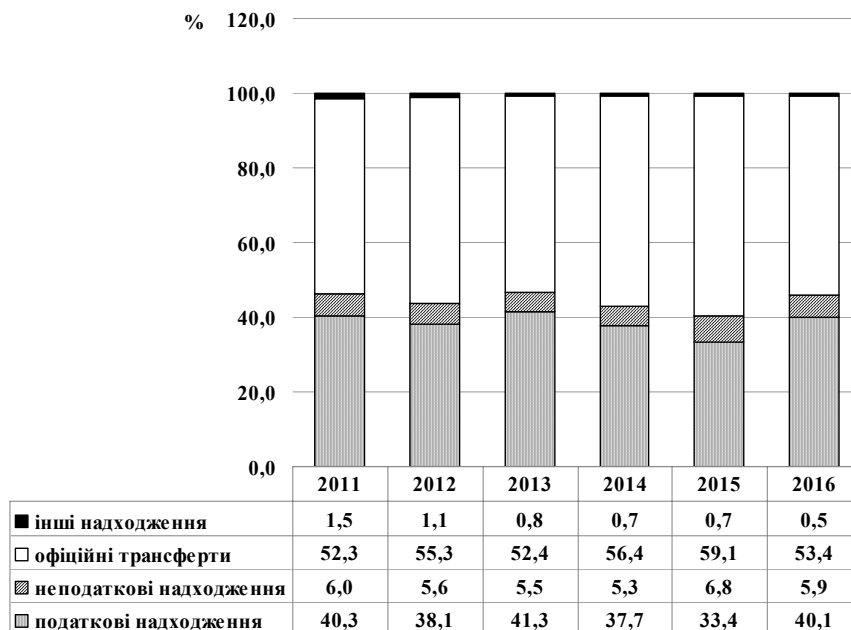

Рис. 1. Структура дохідної частини місцевих бюджетів за 2011–2016 рр.

Джерело: складено автором за даними [11].

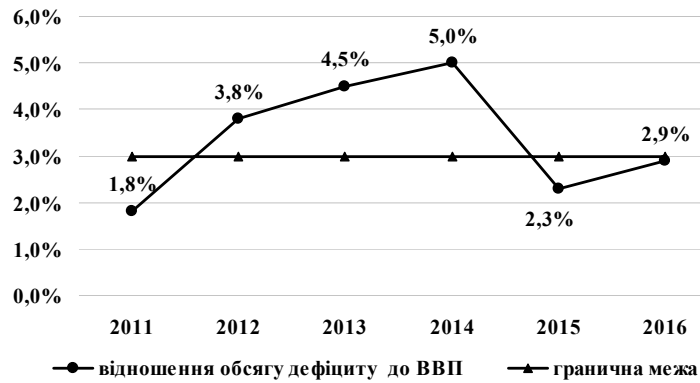

Рис. 2. Відношення обсягу дефіциту державного бюджету до ВВП за 2011–2016 рр.

Джерело: складено автором за даними [11; 13].

ступального розвитку економіки, охорони здоров'я та освіти. Що стосується останніх двох, то тут справа у передані повноважень із фінансування охорони здоров'я та освіти на місцевий рівень. Проте рівень надання медичних послуг в Україні залишається низьким, що також потребує реформування, яке б дозволило з одного боку підвищити якість медичного обслуговування, а з іншого оптимізувати фінансування за рахунок бюджетних коштів. Останнє стосується і освітніх послуг.

У структурі видатків Державного бюджету вагоме місце також посідають міжбюджетні трансферти (близько 30%), що свідчить про тісний взаємозв'язок між Державним бюджетом та місцевими бюджетами. Як бачимо із (рис. 1), понад 50% усіх надходжень до місцевих бюджетів становлять міжбюджетні трансферти. Відтак, оптимізація міжбюджетних трансфертів та розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування дозволить не лише провести бюджетну децентралізацію, але й сприятиме поліпшенню балансу доходів та витрат Державного бюджету.

Згідно зі стратегією сталого розвитку України, яка представлена Президентом України у 2015 р. "Україна — 2020", дефіцит бюджету повинен становити не більше 3% ВВП [12] (рис. 2).

Як видно із рисунка 2, перевищення порогової межі співвідношення дефіциту Державного бюджету до ВВП спостерігається у 2012—2014 рр. У 2015 р., завдяки бюджетним обмеженням, вдалося зменшити обсяги дефіциту бюджету до рівня 2,3% ВВП, проте у 2016 р. ми знову спостерігаємо зростання бюджетного дефіциту, який наблизився до позначки у 3% від ВВП.

При цьому фінансування дефіциту Державного бюджету відбувається, переважно, за рахунок здійснення запозичень (табл. 3).

Як видно із таблиці 3, фінансування дефіциту відбувається, фактично, за рахунок здійснення запозичень. Зростання фінансування за борговими операціями у 2016 р. у порівнянні з 2015 р. зросло на 59,8 млрд грн., або на 50,9%. При цьому обсяги запозичень зменшилися на 206,4 млрд грн., або на 40,1%, зокрема, за рахунок скорочення зовнішніх зобов'язань. Так, із 307,7 млрд грн. запозичень у 2016 р. на зовнішньому ринку було залучено 61,3 млрд грн., що на 353,8 млрд грн. або на 85,2% менше, ніж у 2015 р., на внутрішньому — 246,4 млрд грн., що на 147,4 млрд грн. або 148,9% більше, ніж у попередньому році. Погашення зобов'язань зросло на 305,2 млрд грн. або 73,3%. Зокрема погашення за внутрішніми зобов'язаннями зросло на 11,2 млрд грн. або 12,3%, а погашення за

Таблиця 3. Показники фінансування дефіциту Державного бюджету за 2011–2016 рр., млрд грн.

Показник	Роки						Відхилення 2016/2015	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	абсол. +/-	відносн., %
Загальне фінансування дефіциту	23,6	53,4	64,7	78,1	45,2	70,1	24,9	55,1
Фінансування за борговими операціями	35,0	41,7	81,0	201,8	117,5	177,3	59,8	50,9
Запозичення	80,6	109,8	160,8	322,6	514,1	307,7	-206,4	-40,1
- внутрішні	53,4	66,8	108,9	227,6	99,0	246,4	147,4	148,9
- зовнішні	27,2	43,0	51,9	95,0	415,1	61,3	-353,8	-85,2
Погашення	-45,6	-68,1	-79,8	-120,8	-416,6	-111,4	305,2	-73,3
- внутрішні	-32,1	-38,0	-41,8	-68,0	-91,2	-102,4	-11,2	12,3
- зовнішні	-13,5	-30,1	-38,0	-52,8	-325,4	-9,0	316,4	-97,2
Коригування за зовнішніми зобов'язаннями	-	-	-	-	20,0	-19,0	-39,0	-195,0
Надходження від приватизації державного майна	11,5	6,8	1,5	0,5	0,2	0,2	0	0
Фінансування за активними операціями	-23,0	5,0	-17,8	-124,2	-72,5	-107,3	-34,8	48,0
Фінансування за рахунок коштів ЄКР	-	0,6	-	-	-	-	-	-

Джерело: складено автором за даними [11].

Таблиця 4. Індикатори для оцінювання бюджетної безпеки України

№	Показники	Тип індикатора	X _{крит}	X _{небезп}	X _{нездв}	X _{здв}	X _{лопт}	X _{ропт}	X _{здв}	X _{нездв}	X _{небезп}	X _{крит}	Значення вагового коефіцієнта
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	A	-6	-5	-4	-3	-2	3	5	6	8	10	0,2671
2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	A	-3	-2	-1	-1	0	0	1	2	3	5	0,2482
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	A	18	19	20	23	25	28	30	33	35	37	0,2203
4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	B	-	-	-	-	-	6	7	10	13	16	0,2644

Джерело: складено на основі [14].

Таблиця 5. Результати розрахунку показників для оцінки бюджетної безпеки України за 2011–2016 рр.

№	Показники	Роки					
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	-1,8	-3,8	-4,5	-5,0	-2,3	-3,0
2.	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП, %	-0,7	-0,5	0,1	-0,2	-0,1	0,1
3.	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	30,3	31,6	30,4	29,1	32,9	34,1
4.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	26,5	26,7	32,9	47,3	93,7	33,6

Джерело: розраховано автором за даними [11; 13].

зовнішніми зобов'язаннями — зменшилося на 316,4 млрд грн. або 97,2 %. У 2016 р. спостерігається зростання розриву між обсягами запозичень та погашення зобов'язань відносно попереднього року. Це може зумовити зростання боргового навантаження на бюджет у майбутньому.

Наведені вище чинники зумовлюють необхідність у дослідженні рівня бюджетної безпеки України, що передбачає визначення стану забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості публічних фінансів, що забезпечує ефективне виконання функцій, які покладені на органи державної влади. Це дозволить більш повно оцінити рівень збалансованості публічних фінансів України.

Розрахуємо індекс бюджетної безпеки України за рекомендаціями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14].

Для визначення індексу бюджетної безпеки скористаємося індикаторами її оцінювання, де індикатор типу С є стимулятором, який показує прямий зв'язок між показником та інтегральною оцінкою. Індикатор типу В є дестимулятором, який показує обернений зв'язок між показником та інтегральною оцінкою. Індикатор типу А — змішаний, який до певної межі є стимулятором, а при подальшому збільшенні стає дестимулятором (табл. 4).

Фактичні значення індикатора бюджетної безпеки відображено в таблиці 5.

Нормоване значення індикаторів бюджетної безпеки визначається за формулами:

— за типом С:

$$y_{ij} = \begin{cases} 0,2 \frac{x_{ij}}{x_{крит}}, & 0 < x_{ij} < x_{крит} \\ 0,2 + 0,2 \frac{(x_{ij} - x_{крит})}{(x_{небезп} - x_{крит})}, & x_{крит} < x_{ij} < x_{небезп} \\ 0,4 + 0,2 \frac{(x_{ij} - x_{небезп})}{(x_{нездв} - x_{небезп})}, & x_{небезп} < x_{ij} < x_{нездв} \\ 0,6 + 0,2 \frac{(x_{ij} - x_{нездв})}{(x_{здв} - x_{нездв})}, & x_{нездв} < x_{ij} < x_{здв} \\ 0,8 + 0,2 \frac{(x_{ij} - x_{здв})}{(x_{лопт} - x_{здв})}, & x_{здв} < x_{ij} < x_{лопт} \\ 1, & x_{лопт} < x_{ij} \end{cases} \quad (1)$$

— за типом В:

$$y_{ij} = \begin{cases} 1, & x_{ij} < x_{лопт} \\ 0,8 + 0,2 \frac{(x_{здв} - x_{ij})}{(x_{здв} - x_{лопт})}, & x_{лопт} < x_{ij} < x_{здв} \\ 0,6 + 0,2 \frac{(x_{нездв} - x_{ij})}{(x_{нездв} - x_{здв})}, & x_{здв} < x_{ij} < x_{нездв} \\ 0,4 + 0,2 \frac{(x_{небезп} - x_{ij})}{(x_{небезп} - x_{нездв})}, & x_{нездв} < x_{ij} < x_{небезп} \\ 0,2 + 0,2 \frac{(x_{крит} - x_{ij})}{(x_{крит} - x_{небезп})}, & x_{небезп} < x_{ij} < x_{крит} \\ 0,2 \frac{x_{крит}}{x_{ij}}, & x_{ij} > x_{крит} \end{cases} \quad (2)$$

Таблиця 6. Нормування показників бюджетної безпеки за 2011–2016 рр.

№	Показники	Роки					
		2011	2012	2013	2014	2015	2016
1.	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП	1	0,64	0,5	0,402	0,94	0,82
2.	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів СЗДУ до ВВП	0,86	0,9	0,98	0,96	0,98	0,98
3.	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет	0,78	0,693	0,773	0,89	0,607	0,49
4.	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету	0,12	0,12	0,10	0,07	0,03	0,10

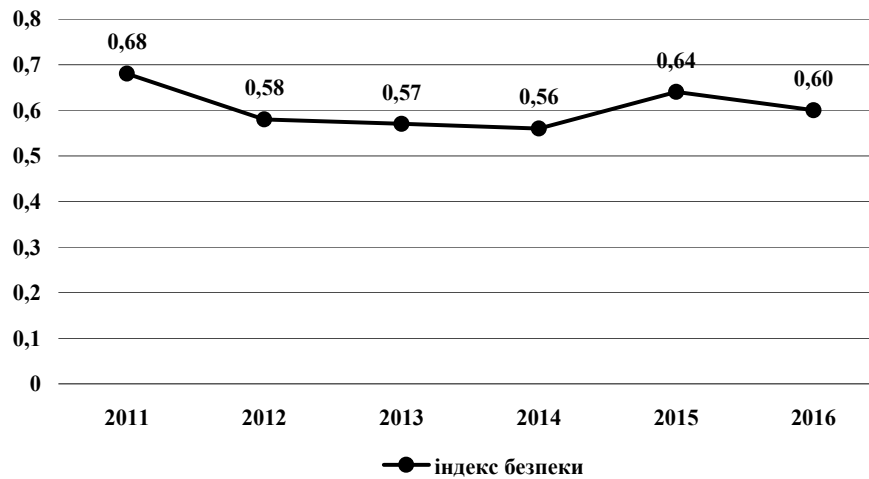

Рис. 3. Розмір індексу бюджетної безпеки України за 2011–2016 рр.

Джерело: складено автором на основі розрахунків.

де, x_{ij} — значення i -го індикатора в період j ;
 y_{ij} — нормоване значення індикатора x_{ij} .
 На підставі розрахунків заповнюємо табл. 6.

Рівень бюджетної безпеки України у 2011–2016 рр. визначається за формулою:

$$I_m = \sum_{i=1}^m y_i a_i \quad (3),$$

де I_m — інтегральний індекс бюджетної безпеки;

y_i — нормалізована оцінка i -го індикатора;

a_i — ваговий коефіцієнт, що визначає ступінь внеску i -го показника в інтегральний індекс бюджетної безпеки.

Результати розрахунку індексів бюджетної безпеки України за 2011–2016 рр. зображено на рисунку 3.

Як видно із рисунку 3, індекс бюджетної безпеки є відносно низьким, що свідчить про низький рівень платоспроможності та фінансової стійкості публічних фінансів. При цьому найвищий показник бюджетної безпеки спостерігається у 2011 р., після чого, він з кожним роком зменшується. Однак здійснення фіскальної консолідації у 2015 р. сприяло покращенню показників бюджетної безпеки, проте вже в наступному році спостерігаємо його погіршення. Позитивний вплив на індекс бюджетної безпеки має показник дефіциту /профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління до ВВП, за яким спостерігаємо значення, які максимально наближені до 1 (за виключенням 2011 та 2012 рр.). Найгірше на рівень бюджетної безпеки впливає показник відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, який наближений до 0, тобто свідчить про абсолютну бюджетну небезпеку, особливо критичною ця ситуація

є у 2014 та 2015 рр., що змусило уряд здійснити реструктуризацію державного боргу.

Показник відношення дефіциту / профіциту державного бюджету до ВВП позитивно вплинув на бюджетну безпеку у 2011 р., коли становив 1 та у 2015 р., коли становив 0,94, дещо гірший показник спостерігається у 2016 р. Незадовільне значення даного показника спостерігаємо у 2013 та 2014 рр. Значний вплив на бюджетну безпеку здійснює показник перерозподілу ВВП через зведений бюджет, який негативно вплинув на неї у 2016 р.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Враховуючи вищенаведене, варто відзначити, що в Україні поглиблюється розбалансованість публічних фінансів, яка потребує негайного вирішення. Аналіз дієвості інструментів фіскальної консолідації в Україні продемонстрував, що фіскальна консолідація в Україні здійснюється непослідовно та розбалансовано. Прийнятті в 2015 р. рішення, які стосувалися зменшення бюджетного дефіциту, в 2016 р. були переглянуті та скасовані, що зумовило зростання бюджетного дефіциту. При цьому невирішеною залишається проблема постійного зростання фінансування Пенсійного фонду та висока трансфертна залежність місцевих бюджетів. Відтак, застосування інструментів фіскальної консолідації в Україні виявилось неефективним, оскільки потребує не лише регулювання дохідною та видатковою частинами бюджету, але й проведення структурних реформ у всіх сферах суспільного життя, зокрема соціального забезпечення.

Література:

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: вступ до фінансової науки / Пер. з нім. С.І. Терещенко та О.О. Терещенка; Передмова та наук. редакція В.М. Федосова. — К.: Либідь, 2000. — 654 с.
2. Buchanan J.M. Public principles of public debt / J.M. Buchanan // The collected works of James M. Buchanan. — Liberty fund, 1999. — Vol. 2 — 170 p.
3. Musgrave R.A., Musgrave P.B. Public Finance in Theory and Practice / R.A. Musgrave, P.B. Musgrave. — New York: McGraw-Hill Book Co., 1989. — 5th ed. — 627 p.
4. Стігліц Дж.Е. Економіка державного сектора: пер. с англ. / Дж.Е. Стігліц; Пер. А. Олійник, Р. Скільський. — К.: Основи, 1998. — 854 с.
5. Налоги и налогообложение. Палитра современных проблем: монография для магистров, обучающихся по программе "Финансы и кредит" / И.А. Майбууров и др. / Под ред. И.А. Майбуурова, Ю.Б. Иванова. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2014. — С. 375.
6. Кудряшов В.П. Стійкість державних фінансів / В.П. Кудряшов // Економіка України. — 2012. — № 10. — С. 54—67.
7. Barrios S., Langedijk S., Pench L. EU fiscal consolidation after the financial crisis. Lesson from past experiences // European Economy. — July. — 2010. — № 418. — P. 11.
8. Price R. The Political Economy of Fiscal Consolidation // OECD Economics Department Working Papers. — 2010. — № 776. — P. 5.
9. Sachs J. An Overview of Stabilization Issues Facing Economies in Transition [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.cisp.org.ua/cisp/cisp_uk.nsf/CISP-Jeffrey-Sachs-02-Ukr?OpenForm
10. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
11. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
12. Про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020" [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12.01.2015р. №5/2015 / Верховна Рада України. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
13. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України" від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
4. Stiglitz, J. E. (1998), *Ekonomika derzhavnoho sektora* [Economics of the public sector], Osnovy, Kyiv, Ukraine.
5. Maybuurov, Y. A. Yvanov, Yu. B. (2014), *Nalohy y nalohoooblozhenye. Palytra sovremennykh problem* [Taxes and taxation. The palette of contemporary problems], YUNYTY-DANA, Moskva, Russia.
6. Kudryashov, V.P. (2012), *Stiykist' derzhavnykh finansiv* [Stability of of public finances], *Ekonomika Ukrayiny*, no. 10, pp. 54—67.
7. Barrios, S. Langedijk, S. Pench', L. (2010), "EU fiscal consolidation after the financial crisis. Lesson from past experiences", *European Economy*, no. 418, p. 11.
8. Price, R. (2010), "The Political Economy of Fiscal Consolidation", *OECD Economics Department Working Papers*, no. 776, p. 5.
9. Sachs, J. "An Overview of Stabilization Issues Facing Economies in Transition", available at: http://www.cisp.org.ua/cisp/cisp_uk.nsf/CISP-Jeffrey-Sachs-02-Ukr?OpenForm (Accessed 2 July 2017).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "The Budget Code of Ukraine of 08.07.2010 no. 2456-VI", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed 2 July 2017).
11. The official website of the State Treasury Service of Ukraine (2017), "A report on the implementation of the state budget", available at: <http://www.treasury.gov.ua> (Accessed 1 July 2017).
12. The Decree of the President of Ukraine (2015), "On the strategy of sustainable development "Ukraine — 2020" no. №5/2015", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 2 July 2017).
13. Official site of the State Statistics Service of Ukraine (2017), "GDP", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 1 July 2017).
14. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013) "The Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine no. 1277 "On approval of guidance on the calculation of economic security of Ukraine"", available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm (Accessed 3 July 2017).

Стаття надійшла до редакції 04.07.2017 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73